

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Studiepjece nr. 9 : Erhvervspolitik

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1967-68

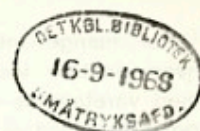
Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Studiepjece nr. 9

ERHVERVSPOLITIK

Anvendelsen af materialet

Venstres Landsorganisation nedsatte i foråret 1967 en række politiske udvalg, der fik følgende opgaver:

- a. at udarbejde studiemateriale til brug for arbejdsgrupper nedsat over hele landet, og
- b. at udarbejde oplæg til Venstres landsmøde 1968.

Der er foreløbigt planlagt materiale om følgende emner:

Tillægspension
Økonomi og skatter
Socialpolitik (herunder de ældres problemer)
Uddannelse og undervisning
Familie og samfund
Erhvervspolitik
Planlægning og jordlove
Danmark og u-landene
Danmarks sikkerhedspolitik
Klimaet på arbejdspladsen

Det er hensigten, at der indenfor hver valgkreds skal nedsættes et

antal arbejdsgrupper (studiekredse). Arbejdet i disse grupper kan foregå på følgende måde: Man gennemgår hver mødeaften et af de emner, der er omtalt i studiepjeceerne, eller man kan over nogle aftener beskæftige sig mere indgående med enkelte udvalgte emner.

Studiepjeceerne er introduktioner til emnerne. **De drager ingen politiske konklusioner og er ikke udtryk for Venstres stilling, men ridser blot problemerne op og nævner eksempler på spørgsmål, der bør drøftes i arbejdsgruppen.** Venstres politiske udvalg anmoder arbejdsgrupperne om senest 15. april 1968 at indsende deres kommentarer og synspunkter. De vil indgå i de oplæg, udvalgene udarbejder til landsmødet 1968.

Hensigten med arbejdsgrupperne er dels at få så mange som muligt til at arbejde med på udformningen af Venstres aktuelle politik og dels at få sat en bred politisk debat i gang i Venstre.

Udarbejdet til brug i Venstres arbejdsgrupper

1967-68

Redaktion: Kurt Sørensen og Ernst Andersen.

For mange mennesker står ordet »erhvervspolitik« vistnok stadig som noget med varetagelse af de bestående erhvervs og virksomheders og især deres ejeres interesser, ofte i modsætning til det øvrige samfunds og lønmodtagernes interesser. Denne opfattelse er forkert i to retninger. For det **første** angår erhvervspolitikken lige så meget lønmodtagere som selvstændige, fordi erhvervspolitik er de sider af det offentliges virke, som direkte tager sigte på de vilkår, vi skal arbejde og producere under. Derfor var »arbejdsplads-politik« eller »produktions-politik« måske mere dækkende udtryk end erhvervspolitik, hvis ikke ordene var så tunge.

Men også disse ord kunne mistydes i den **anden** retning, fordi erhvervspolitikken ikke alene tager sigte på den enkelte, **nuværende** arbejdsplads eller virksomhed. At det offentliges holdning til strukturændringer er en så vigtig side af disse års erhvervspolitik, måske den vigtigste, understreger dette, fordi strukturændringer netop betyder, at arbejdsindsats og kapital forskydes fra én produktion eller produktionsform til en anden. Det kan ske ved omdannelser inden for den enkelte virksomhed eller ved, at produktionen glider fra gamle virksomheder og områder til nye. Begge dele og utallige kombinationer heraf har vi set i det danske samfund i disse år. De kan være ledsaget af forskydninger i produktion, beskæftigelses- og indtjeningsmuligheder mellem landets forskellige egne, mellem forskellige virksomhedsstørrelser i et erhverv eller f. eks. mellem blandede og specialiserede virksomheder.

Det mest fremtrædende eksempel på store strukturændringer er forskydningen af arbejdskraft fra landbrug til især industrien (og i det sidste par år stærke tendenser til viderevandring fra industrien til serviceerhverv, omsætning, administration, byggeri o. a.) og sideløbende hermed vidtgående ændringer indadtil i den enkelte virksomhed m. h. t. arbejdsform og -vilkår, produktsammensætning o. s. v. Men disse to erhverv er ikke alene om strukturændringer. Der er sket og sker stadig store forskydninger f. eks. inden for detailhandelen, ligesom ad-

skillige fag praktisk taget er forsvundet inden for den sidste menneskealder, og nye er vokset frem. I virkeligheden er det et stærkt træk i den sidste menneskealders udvikling, at praktisk taget alle erhverv og produktioner har været underkastet store strukturændringer. Derfor er det følgende ikke knyttet til noget enkelt erhverv, men hver vil sikkert uden vanskelighed genfinde mange af de beskrevne træk også i sit eget erhverv.

Blandt de mange erhvervspolitiske spørgsmål, som kunne opstilles, samler det materiale, der ligger til grund for denne studie-pjece sig især om **strukturproblemerne** og (hvad der står i nær sammenhæng hermed) en belysning af **finansiering og kapitaldannelse**, jfr. supplement til studie-pjece om erhvervspolitik. Selv med denne betydelige indsnævring af emnet, er dets grænser ikke særligt skarpe. I virkeligheden kan næsten alt, hvad det offentlige foretager sig, og næsten alle de regler, det fastlægger, tænkes at påvirke erhvervenes vilkår og dermed deres strukturudvikling: den almindelige økonomiske politik, inflationens tempo i omkostninger og i forbrugernes købekraft, uddannelsesforhold (både uddannelse i de unge år og mulighederne for supplering og uddannelsesmæssige »sporskifter« sidenhen), trafiklinier, almindelig retstilstand, medlemsskab af markedsdannelse, institutions- og organisationsforhold og det offentliges påvirkning heraf o. s. v., hvortil naturligvis kommer de offentlige foranstaltninger, som endnu mere direkte kan tilsigte at gribe ind i erhvervenes udvikling (de skattemæssige afskrivningsregler, »selektive« kreditrestriktioner, d. v. s. regler, der giver forskellige lånemuligheder for forskellige erhverv, virksomhedsformer eller lign. f. eks. gennem statslånsordninger, særlige fonds, egentlige rationeringer m. v.; subsidieordninger; import- eller eksportrestriktioner og toldskrænker; landbrugspligt o. s. v.).

Strukturændringer kan have mange årsager. Især **to hovedgrupper af årsager** gør sig gældende i disse år: ændringer i de tekniske produktionsmuligheder (og i sammenhæng hermed i de økonomisk mest hensigtsmæssige produktionsformer) og i for-

brugernes ønsker om sammensætningen af deres forbrug. Hertil kunne føjes andre ländes ønsker om gennem restriktioner og lignende at dæmme op for strukturændringer i netop deres land, men denne årsag går jo tilbage til, at man også i andre lande føler virkningerne af de to førnævnte hovedgrupper af årsager.

De tekniske ændringer kan betyde, at **den forhåndenværende arbejdskraft og kapital kan producere mere** af en vis vare. Der er altså skabt grundlag for en større reel velstand, **forudsat**, at der er nogen, der har brug for mere af den pågældende vare og derfor er villige til at købe den. Ellers vil den tekniske ændring trække i retning af, at den hidtidige mængde af varen kan fremstilles af mindre arbejdskraft og/eller kapital. Betingelsen for, at den tekniske ændring da kan omsættes i øget velstand, er, at den overskydende arbejdskraft og kapital kan overføres til fremstilling af andre goder, vi som forbrugere hellere vil øge vort forbrug af.

En anden typisk virkning af tekniske ændringer er, at en vare kan fremstilles mere økonomisk (og dermed mere konkurrencedygtigt) med **en anden kombination af arbejdskraft og kapital**, f.eks. flere maskiner eller mere jord for hvert menneskes arbejdskraft. Også her vil selve tilstedeværelsen af en mere økonomisk produktionsform lægge et pres på den enkelte virksomhed i retning af at anvende den, fordi konkurrenter her eller i udlandet må forventes at bruge den, ja, det kan ofte være en fordel at komme først — og vi lander også her i strukturproblemer, som samtidigt illustrerer den nøje sammenhæng mellem strukturændringer og den almindelige velstandsfremgang.

En tredje type virkninger af tekniske ændringer trækker i retning af **øget arbejdsdeling og specialisering**. Når 20'ernes og 30'ernes tro på, at det nødvendigvis måtte ende i nogle få mammutvirksomheder, ikke længere er så dominerende, hænger det nok sammen med, at man undervurderede de mindre virksomheders muligheder i specialisering, arbejdsdeling og serviceydelse.

Til disse teknisk betingede tendenser kommer tendenser fra **den måde, vi ønsker**

at anvende vor voksende almindelige velstand på. Det almindeligste eksempel herpå er, at den almindelige families forbrug af fødevarer vokser mindre stærkt end dens øvrige forbrug, og at fødevarerposten derfor udgør en aftagende del af familiens samlede udgift. Det er imidlertid en virkning, som også gør sig gældende for andre varer, og modsvarende får nogle goder en voksende andel. Forbrugerens udgift til en vare er indkomst for dem, der er impliceret i varens frembringelse, og stærkt forenklet udtrykt betyder en aftagende andel af forbrugerens budget, at pengene rækker til en »normal indtjening« for færre end før.

Historisk har **statens indgreb i strukturtilpasningen** oftest haft en konserverende eller bremsende karakter, som i de enkelte tilfælde har kunnet forekomme velbegrundet, hvor man har søgt at afpasse tilbagegangen på et produktionsområde med, hvad fremgangen på andre områder kunne opsuge. Dette indebærer imidlertid en risiko for dels at bremse for stærkt til skade for den samlede fremgang i samfundet og dels at tilsløre den positive rolle, det offentlige kan spille bl. a. ved at lette overgangsmulighederne ved strukturtilpasningerne. Venstre har stærkt fremhævet dette sidste. Her skal kort nævnes et par af de områder, **hvor det offentlige generelt kan lette løsningen af strukturproblemerne**:

Strukturændringer kræver kapital, både til afløsning af arbejdskraften, hvor den vander fra, og til etablering af tidssvarende og konkurrencedygtige arbejdspladser, hvor den kan vandre til. Derfor er **opsparingens vilkår** af største betydning for en gunstig løsning af strukturproblemerne, og det gælder ganske særligt den private opsparing, fordi den mest smidigt kan tilpasse sig nye produktionsmuligheder.

Strukturændringer betyder, at **mange mennesker tvinges til at søge ny beskæftigelse**. Derfor er det vigtigt, at beskæftigelsen generelt er høj, og at vi har en effektiv arbejdsanvisning, så disse mennesker nemt opsuges i andre beskæftigelser end deres hidtidige. Især i et stærkt organiseret samfund spiller det en rolle, at frygt for ledighed ikke får de enkelte produktionsområder til at låse

af for tilgang og derved låse andre ude i ledighed.

Strukturændringer betyder, at mange mennesker får brug for at lære nyt livet igen- nem enten for at klare det nye inden for deres hidtidige erhverv eller for at kunne opnå ny beskæftigelse. Dette stiller dels betydelige krav til uddannelsessystemet, men også til en økonomisk sikring af de pågældende under omskoling eller lignende. Venstre har foreslået, at der ydes alle normal løndækning i den periode, omskolingen må tage. Dette, at en uddannelse, faglig eller boglig, ikke som forhen er en sikker værdi livet igennem, medfører, at adgangen til at supplere en uddannelse (at »værdi- sikre« den) bliver et centralt problem både for den enkelte og for produktionsfremg- angen. Dette hindrer imidlertid ikke, at hastige strukturændringer også aflejrer sociale pro- blemer, som det offentlige må tage op.

Litteratur:

Venstres pjese: »Kort og godt om arbej- de, tryghed, fremtid«.

»Supplement til studiepjese nr. 9: Er- hvervspolitik« (heri vil yderligere findes en række litteraturhenvisninger). Arbejdsgrup- perne vil kunne rekvirere de to publikationer fra Venstres Landsorganisation.

EKSEMPLER PÅ SPØRGSMALE

1) Kan man forestille sig et samfund med økonomisk vækst og velstandsfremgang uden strukturforskydninger og dermed strukturproblemer?

2) Voksende arbejdsdeling og specialise- ring i produktionen og mere sammensat og nuanceret forbrug medfører især for et lille land, at økonomiske kontakter og forbindel- seslinierne mellem producent og forbruger stadigt hyppigere vil krydse landegrænserne (derfor har Danmark f.eks. en langt større udenrigshandel pr. indbygger end USA, og næsten al dansk vareproduktion afsættes i konkurrence med andre lande, heraf ca. en trediedel som eksport). Det betyder, at den store del af dansk produktion føler en sta- digt mere direkte konkurrence udefra og der- med bliver mere følsom for omkostningsstign- inger, der eventuelt påføres den af pro- duktionen (især bygge-, anlægs- og service- virksomhed), der ikke så direkte er udsat for konkurrencen udefra. Hvordan kan det offentlige bidrage til, at interessen for ef- fektivitet og omkostningsbegrænsning også slår igennem på disse områder?

3) I hvilke henseender må et dansk med- lemsskab af et udvidet Fællesmarked an- tages at ændre vilkårene for dansk land- brugs strukturtilpasning, og hvilke træk i strukturtilpasningen må man regne med fort- sat vil gøre sig gældende (f.eks. teknisk betingede, virkningerne af, at de nuværende landmænds børn er søgt over i andre er- hverv o. s. v.) — og hvordan skal de løses?

4) Mange mennesker har været udsat for, at deres oprindelige fag, erhverv eller ud- dannelse ikke har kunnet give dem tilstræk- kelige beskæftigelses- og indtjeningsmulig- hed i de 40–50 år mellem uddannelsesalder og folkepension — og mange flere må på- regnes at komme i den situation i fremtiden under stadigt skiftende erhvervsbetingelser. Hvilke krav vil dette stille til uddannelses- systemet, såvel grunduddannelsen som mu- lighederne siden hen? Vil omskolingsmulig- heden kunne løse problemerne for en 60-årig landmand, købmand eller håndværker, eller hvorledes bør det offentlige bistå denne?

5) Vil der fortsat være eksistensmulighed for små virksomheder? Hvordan og inden for hvilke erhverv?

6) Vanskeligheder for én stor virksomhed er ofte mere iøjnefaldende end vanskelig- heder for mange små virksomheder. Er sta- ten tilbøjelig til at begunstige den store virksomhed?

7) Antallet af selvstændige erhvervsdri- vende er i disse år aftagende, medens især funktionærgrupperne er voksende. Vil denne forskydning få særlige sociale eller sam- fundsøkonomiske virkninger — og da hvilke?

8) Er der behov for ændringer af det dan- ske kapitalmarkeds opbygning? Er f.eks. de lange obligationslån (40–60 år) hensigts- mæssige på baggrund af strukturændringer- ne i produktionen?

9) Der frembringes her og i udlandet store mængder forskningsresultater, og et væsentligt problem er, hvordan disse resul- tater formidles videre til praktisk anvendelse i produktionen. Anvender samfundet for lidt på formidlingen af resultater i forhold til det, der anvendes på at frembringe dem? Hvordan kan og bør det offentlige fremme formidlingen af forskningsresultater (evt. konsulentordninger og andet)?

10) Bør det være en politisk afgørelse, hvilke nye produktionsmuligheder der er »levedygtige«, eller bør det fortsat afgøres af, om nogle anser dem for så lovende, at de vil sætte egne midler ind på at udnytte dem?

11) Hvad kan det offentlige gøre for at begrænse eller fjerne de uheldige virknin- ger af fagskranker på begge sider af ar- bejdsmarkedet?

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk